

එක්සත් ජනපද රාජ්‍ය ලේකම් කොන්ඩලීසා රයිස් ලිබියාවේ සංචාරයක

US Secretary of State Condoleezza Rice visits Libya

ඇන් ටැලේට් විසිනි
2008 සැප්තැම්බර් 8

අඩ සියවසකටත් වැඩි කාලයක් තුළ, බලයේ සිටින එක්සත් ජනපද රාජ්‍ය ලේකම්වරයකු ලිබියාවට කල ප්‍රථම සංචාරය කොන්ඩලීසා රයිස් සිදු කලා පමණි. අවසන් වතාවට එවන් සංචාරයක යෙදුණු රාජ්‍ය ලේකම්වරයා වූයේ ජෝන් ෆොස්ටර් ඩලස් ය. ඒ 1953 දී, එනම් රයිස් ඉපදීමටත් පෙර ය.

මෙම කැපී පෙනෙන සිද්ධි දාමයේ දිග හැරීම මගින් ජනමාධ්‍ය පුද්ගලයන්ට පත් කර ඇති බවක් පෙනී යයි. එය නිවේදනය කෙරුණේ අඟහරුවාදා පැවති විශේෂ මාධ්‍ය හමුවක දී ය. රයිස් සෙනසුරාදා වාර්තාකරුවන් ද සිය ගුවන් යානයේ රැගෙන ලිබියාව කරා ගිය අතර, ඇගේ ගමන් මාවත කුමක් ද යන වග හෝ ලිබියානු නායක ජනාධිපති මුහම්බර් අල් ගඩාෆි සමග කුමක් සාකච්ඡා කිරීමට ඇය සැලසුම් කර තිබුණේ ද යන වග ඔවුහු ඒ වන විටත් දැන සිටියේ නැත.

ඇල්ජීරියාව හා මොරොක්කෝව ද ඇතුළත් වූ ඇගේ තුන් දින උතුරු අප්‍රිකානු සංචාරයට ලිබියාව ඇතුළු කිරීමට රයිස් ගත් තීන්දුව තුළ යම් ආකාරයක කලප්පු වූ ස්වභාවයක් දක්නට ලැබුණි. ලිබියාව සමග එක්සත් ජනපදයේ සබඳතා පසුගිය පස් වසර තිස්සේ වැඩි දියුණු වී තිබේ. එක්සත් ජනපදය 2006 දී ලිබියාව සමග තානාපති සබඳතා පුනස්ථාපනය කලේ ය. එහෙත් දෙරට අතර හමුවීම් මීට පෙර මෙවන් ඉහල මට්ටමකින් සිදු වී නැත. මෑත දී ලිබියාවේ සංචාරයක යෙදුණු ඉහල ම මට්ටමේ එක්සත් ජනපද නිලධාරියා වූයේ මැද පෙරදිග එක්සත් ජනපදයේ විශේෂ නියෝජිත විලියම් බර්න්ස් ය.

රයිස්ගේ සංචාරය රාජ්‍යතාන්ත්‍රික ක්‍රියාදාමයේ ශිෂ්‍යතාවයේ නිශ්චිත වෙනසක් නියෝජනය කරයි. ඇය සිය සංචාරය "ඓතිහාසික මොහොතක් ලෙස විස්තර කලා ය.

සිය සංචාරය එක්සත් ජනපදය තුළ විවේචන අවුලවනු ඇතැයි යන්න ගැන දැනුවත්ව, රයිස් අවධාරනය කලේ, එය "උදා වූයේ බොහෝ අසීරුතාවන්ට, බොහෝ දෙනෙක්, විශේෂයෙන් ම ඇමරිකානුවන් බොහෝ දෙනෙක් අත්විඳි කිසිදාක අමතක කල හෝ තුනී කල

නොහැකි දුක් වේදනාවන්ට පසුව" බව යි. "තව කාරනයක් වන්නේ මෙය උදා වූයේ මහා ජන නාශක අවි අත් හැරීමටත් ත්‍රස්තවාදය අතහැර දැමීමටත් ලිබියාව ගත් ඓතිහාසික තීන්දුවක ප්‍රතිඵලයක් ලෙස වීම යි."

"වඩා අවංකව පැවසුව හොත්, මා ලිබියාවේ සංචාරයක යෙදෙනු ඇතැයි මම කිසිදාක සිතුවේ නැත. එබැවින් එය තරමක් පුද්ගලයන්ට කාරනාවක්" යයි රයිස් පැවසුවා ය.

එහෙත් ගඩාෆි සිය මහා ජන නාශක අවි වැඩපිලිවෙල අතහැරියේ 2004 දී, එනම් ඔහු සිය මස්ටර්ඩ් ගැස් සහ නර්වි ගැස් යන මාරාන්තික විෂ වායූන්ගේ මූලාරම්භක සංයෝග තොග භාර දුන් විට ය. ඉන් යන්තම් මාස ගනනාවකට පසුව එක්සත් රාජධානියේ අගමැති ටෝනි බ්ලෙයාර් ලිබියාවේ පුද්ගලික සංචාරයක යෙදුණි.

ඉන් පසුව ප්‍රන්සයේ නිකොලස් සාර්කෝසි හා ඉතාලියේ සිල්වියෝ බර්ලුස්කෝනි යන ජනාධිපතිවරු ලිබියාවේ සංචාරය කර තිබේ. ගඩාෆි ම ප්‍රන්සයේ සංචාරයක යෙදී ඇති අතර එහි දී ඔහු එල්සි මාලිගාවේ තණ තිල්ලේ කඳවුරු ගසා ගත්තේ ය. ලිබියාව ඉතාලියේ විජිතයක්ව පැවති සමයේ ඵරටින් කොල්ලකන ලද සම්භාවනීය පිලිමයක් බර්ලුස්කෝනි ආපසු ලිබියාවට භාර දී ඇති අතර ඉතාලියේ අධිරාජ්‍ය අතීතය වෙනුවෙන් වන්දි ගෙවන බවට ද පොරොන්දු වී තිබේ.

ලිබියාවේ වන්දනා ගමනට එක්වීමේ රයිස්ගේ හදිසි තීන්දුව එකිනෙකට සම්බන්ධිත මෑත කාලීන සිදුවීම් දෙකක් පිලිබිඹු කරයි: එනම්, ජෝර්ජියාවේ ගැටුම සහ ඉතාලි බල ශක්ති ආයතනයක් වන ඊඑන්අයි හා ලෝකයේ විශාලතම ස්වාභාවික වායු නිෂ්පාදකයා වන ගැස්ප්‍රොම් නම් රුසියානු බල ශක්ති සමාගම සමග ගිවිසුමක් අත්සන් කිරීමට ලිබියාව ගෙන ඇති තීන්දුව.

මෑත දී ලිබියාවේ කාර්යාලයක් විවෘත කල ගැස්ප්‍රොම්, ලිබියාවේ සියලු අනාගත තෙල් හා ගැස් සැපයුම් වෙලද පොල මිල ගනන්වලට මිලදී ගැනීමට කැමැත්ත පල

කර තිබේ. ලිබියාව අප්‍රිකාවේ සිටුවන විශාලතම ගෑස් සංචිත හිමි රට ලෙස විශ්වාස කෙරේ.

ඊළුන්අයි සමාගම ලිබියාව තුළ සිය ගෑස් වත්කම් හවුලේ තබා ගැනීමට එකඟ වී ඇත. මධ්‍යධරණී මුහුදු හරහා ඉතාලියට ගෑස් ප්‍රවාහනය කරන පවත්නා නල මාර්ගයේ ධාරිතාව වැඩි කිරීමට සමාගම දෙක සැලසුම් කරයි.

යුරෝපය වර්තමානයේ සිය ගෑස් සැපයුම්වලින් හතරෙන් එකක් ලබා ගන්නේ උතුරු අප්‍රිකාවෙනි. රුසියානු/ඉතාලි ගිවිසුම රුසියාවෙන් කෙරෙන ගෑස් සැපයුම මත පාලනය මෙන් ම මෙම වෙළඳ පොලෙහි හවුල්කාර කොටසක් රුසියාවට ලබා දෙනු ඇත.

එය රුසියානු භූමි ප්‍රදේශ හරහා ගමන් නොකරන බැවින් යුරෝපීය ඉන්ධන සැපයුම්වලට තීරණාත්මක වන බාකු-ටිබ්ලිසි-කෙහාන් නල මාර්ගය අවහිර කිරීම තමන්ට පහසුවෙන් ම කළ හැකි බව ජෝර්ජියාවට තුළ සිදු කෙරුණු රුසියානු මිලිටරි මෙහෙයුම් මගින් රුසියාව පෙන්නුම් කර තිබේ.

ගෑස්ප්‍රොම් සමාගමට ලිබියාව තුළ ආධිපත්‍යයක් ලබා ගැනීමට ඉඩ දීම එක්සත් ජනපදයට කල නොහැකි ය. ඒ එවන් පියවරක් අප්‍රිකාව හා යුරෝපය යන මහාද්වීප දෙක තුළ ම ඇමරිකානු ආධිපත්‍යයට වල කපනු ඇති බැවිනි. උතුරු අප්‍රිකානු බල ශක්ති වෙළඳ පොල තුළට කෙරෙන රුසියානු මැදිහත්වීමක පිනුම් පිත්තක් බවට ලිබියාව පත්වනු ඇතැයි යන්න පිලිබඳව රයිස් බෙහෙවින් ම උත්සුකව විය යුතු ය. මොරොක්කෝව සහ ඇල්ජීරියාව ගෑස්ප්‍රොම් සමාගමේ යෝජනාවක ඊළඟ ඉලක්ක ලෙස පවතී.

උතුරු අප්‍රිකානු බල ශක්ති සම්පත්වල පාලනයට ගෑස්ප්‍රොම් සමාගම දරන ප්‍රයත්නය වඩා පුළුල් රුසියානු මූලෝපායක කොටසකි. ඊළුන්අයි සමග ඇති කර ගත් තවත් ගිවිසුමක් මගින් නව දකුණු ප්‍රවාහ නල මාර්ගයක් ඉදි කිරීමට රුසියාව තීන්දු කර තිබේ. එය තුර්කියේ සිට දකුණු යුරෝපයට ගෑස් ප්‍රවාහනය කිරීමේ අභිප්‍රායෙන් යුක්ත එක්සත් ජනපදයේ පිටුබලය ලැබෙන නැබුකෝ නල මාර්ගය සමග තරඟ කරනු ඇත. උතුරු අප්‍රිකානු ගෑස් සැපයුමේ සැලකිය යුතු කොටසක පාලනය අත්පත් කර ගැනීමට දැන් රුසියාව සමත් වුව හොත්, එයට යුරෝපීය බල ශක්ති සැපයුම්වලට ඒකාධිකාරයකට ආසන්න තත්වයක් හිමි වනු ඇති අතර යුරෝපය තුළ දැනට වඩා දැවැන්ත රාජ්‍යතාන්ත්‍රික භාරයක් භුක්ති විඳිනු ඇත.

පලමු වන ලෝක යුද්ධයට පෙරාතුව මහා බලවතුන් අතර හටගත් ආතති වර්ධනය වීම තුළ උතුරු අප්‍රිකානු සම්පත් වැදගත් ක්‍රියාකලාපයක් ඉටු කලේ ය. රයිස්ගේ සංචාරය ඇඩ්ගිර් සිද්ධියකට එතරම්ම සමාන නොවුනත්, එමගින් පෙන්නුම් කෙරෙන්නේ ජාත්‍යන්තර

සබඳතා ගැටුම් ඇවිලීමේ හැකියාවන්ගෙන් පිරි ඇති බව යි.

රුසියානු ගෑස් දැවැන්තයා ලිබියාව ආකර්ෂණය කර ගැනීමේ උත්සාහයක යෙදී සිටීමේ වාසිය ඩැහැ ගැනීමට ගඩාගි ඉක්මන් වී තිබේ. ඔහු රයිස් මුන ගැසෙනු ඇතැයි බලාපොරොත්තු වූයේ සිය කඳවුරේ දී ය. එහෙත් ඒ වෙනුවට ඔහු තෝරා ගත්තේ 1986 දී එක්සත් ජනපදය විසින් බෝම්බ ප්‍රහාරයක් එල්ල කරන ලද සිය අසියයා මූලස්ථානයේ දී ඇයව මුන ගැසීමට යි.

ජනාධිපති රොන්ල්ඩ් රේගන් වරක් ගඩාගි හැදින්වූයේ මැද පෙරදිග "පිස්සු බල්ලා" ලෙස ය. ලිබියාව ඇමරිකාවේ ක්‍රස්තවාදී රාජ්‍ය ලැයිස්තුවට ඇතුළත් වුනි. එක්සත් ජනපදය සර්ටේ සමුද්‍ර සන්ධියේ දී ලිබියානු ජෙට් යානාවක් වෙඩි තබා බිම හෙලූ අතර 1986 දී ට්‍රිපොලි හා බෙන්ගසි නගරවලට බෝම්බ දමා ගඩාගිගේ දියනිය ඇතුලු 40ක් ඝාතනය කලේ ය. එහෙත් ඇමරිකාව සමග ගඩාගිගේ ගැටුම සෑම විටම සන්සිද්ධිමය ස්වභාවයක් ගත්තේ ය.

ලොව වටා සෙසු ජාතිකවාදී නායකයන් මෙන්, ගඩාගි උත්සුක වූයේ ද ඔහුට සහයෝගය දෙන කල්ලියට සිය රටේ තෙල් ධන සම්පත්වලින් විශාල කොටසක් ලබා ගැනීම යි. ආරම්භයේ දී, අධ්‍යාපනය හා සෞඛ්‍ය සේවාවන්ගේ රූපාකාරයෙන් ජනගහනයේ බහුතරයකට සමහර සහන ලබා දුන් නමුත් ඔහු සියලු විරුද්ධත්වයන් ක්ෂමා විරහිත ලෙස මැඩී ය.

ශීතල යුද සමයේ එක්සත් ජනපදය හා සෝවියට් සමාජවාදී සමූහාන්ඩු සංගමය අතර ගැටුම යම් ආකාරයක උපාමාරු දැමීමේ නිදහසක් භුක්ති විඳිනු පිනිස යොදා ගැනීමට ගඩාගි සමත් විය. එක් පාර්ශ්වයක් අනෙකට එරෙහිව යොදා ගැනීමට ඔහුට හැකි විය. එහෙත් ශීතල යුද්ධය අවසන් වීමත් සමග ම, ඔහු එක්සත් ජනපදයේ තුරුල්ලට යලි සිය මාවත සොයා ගෙන තිබේ.

"ක්‍රස්ත විරෝධී යුද්ධයට" සිය සහයෝගය ප්‍රදානය කිරීමට 9/11 මගින් ලැබුණු අවස්ථාව ඩැහැගත් ඔහු එක්සත් ජනපදයේ ඉරාක ආක්‍රමනයට සහයෝගය දුන්නේ ය. 1984 දී ලිබියානු තානාපති කාර්යාලය අසල දී වෙඩා තබා ඝාතනය කෙරුණු යොනේ ෆ්ලෙවර් නමැති පොලිස් කාන්තාවගේ පවුලට වන්දි ගෙවීමට ඔහු එකඟ විය. ඔහු ලිබියානු ආරක්ෂක ඒජන්ත අබ්දෙල් බසෙට් අල් මෙග්‍රාහි නෙදර්ලන්තයේ විශේෂ අධිකරනයකට භාර දුන් අතර, 1988 දී ලොකර්බ් ප්‍රදේශයට ඉහල අහසේ දී පැන් ඇම් 103 ගුවන් යානය බෝම්බ මගින් පුපුරවා හැරීම සම්බන්ධයෙන් එහි දී අල් මෙග්‍රාහි වරදකරු කරන ලදී. අවසානයේ ඔහු සිය මහා ජන නාශක අවි අතහැර දැමීමට එකඟ වූ අතර න්‍යෂ්ටික වැඩපිලිවෙලක් ලෙස ඔහු කියාපෑ ව්‍යාපෘතිය ද බිඳ විසිරී ය.

එක්සත් ජනපදය හා බ්‍රිතාන්‍යය සම්බන්ධයෙන් ගත් කල, ගඩාගිගේ හදවත වෙනස්වීම ඔවුන්ට රාජ්‍යතාන්ත්‍රික ජීවනාලියක් සම්පාදනය කලේ ය. ඉරාකය ආක්‍රමනය කිරීමට ගත් තීන්දුව ලාභාංශ ලබා දී ඇති බවටත් වරක් පර රාජ්‍යයක් හා ජාත්‍යන්තර ක්‍රස්තවාදයේ අනුග්‍රාහකයකු මිලිටරි බලයේ තර්ජනය යටතේ දිනා ගනු ලැබ ඇති බවටත් තර්ක කල හැකි විය.

එහෙත් එක්සත් ජනපදය හා එක්සත් රාජධානිය ඉරාකයේ හා ඇෆ්ගනිස්ථානයේ ව්‍යසනයන්ට මුහුණ දී ඇති තතු යටතේ, ගඩාගි අවබෝධ කර ගෙන ඇත්තේ තමන්ට තවමත් යම් කේවල් කිරීමේ හැකියාවක් ඇති බව යි. ලිබියාවේ කඩා වැටෙන සෞබ්‍ය සේවය තුල ලමුන් ගනනාවක් එවිආයිවි/එඩ්ස් ආසාදනයට ලක් වූ කල, විදේශ වෛද්‍ය සේවකයන් හය දෙනෙක් මරනීය දන්ඩනයට නියම කරනු ලැබ වසර අටක් තිස්සේ රඳවා ගන්නා ලදී. ඔවුන් නිදහස් කරනු ලැබුවේ, බෙංගාසි ලමා රෝහලට යුරෝ මිලියන 9.5ක් ගෙවීමටත් ලමුන්ගේ පවුල්වලට වන්දි ගෙවීමටත් යුරෝපා සංගමය එකඟ වීමෙන් පසුව ය. සම්පූර්ණ පැකේජය ම ඩොලර් මිලියන 460කට සමාන වූයේ යැයි විශ්වාස කෙරේ.

යුරෝපයේ බල ශක්ති අවශ්‍යතාව සහ යුරෝපීය බල ශක්ති වෙලද පොල කොටු කිරීමට රුසියානු කතිපයාධිකත්වයන් දරන ප්‍රයත්නය, එක්සත් ජනපදය සමග කේවල් කිරීමේ සිය හැකියාව ඉහල දමා ගැනීමේ පෙර නොවූ විරූ අවස්ථාවක් ගඩාගිට සපයා තිබේ. පැහැදිලි කාරනාව නම්, සිය පැරනි අධිරාජ්‍ය-විරෝධී පූව්චානම් කරා ආපසු යෑමේ කිසිදු අභිප්‍රායක් ඔහුට නැති බව යි.

ඊජිප්තුවේ ජනාධිපති නසාර්ගේ ස්වාභාවික පසුප්‍රාප්තිකයා හා අරාබි ලෝකයේ නායකයා ලෙස ගඩාගි වරක් තමා ම ඉදිරිපත් කර ගත්තේ ය. එහෙත් පසුගිය වසරේ දී අල් ජසිරා රූපවාහිනියට කතා කරමින් ඔහු කියා සිටියේ, රයිස් එහි ආධිපත්‍යය දරන බැවින් තමා යළි කිසි දිනක අරාබි සමුද්‍රවලට නොයන බව යි. මැද පෙරදිග මත එක්සත් ජනපදයේ ආධිපත්‍යය ප්‍රශ්නයක් වනවා වෙනුවට, ඔහු ප්‍රකාශ කලේ එක්සත් ජනපද රාජ්‍ය ලේකම් පිලිබඳ ඔහුගේ හැඟීම්බර අගය කිරීම යි. "මම මගේ ආදර්ශීය කලු අප්‍රිකානු කාන්තාවට සහයෝගය දෙනවා." යයි ඔහු පැවසී ය. "ඇය හේත්තු වී ගෙන අරාබි නායකයන්ට අන පනවන ආකාරය මම අගය කරනවා, ඒ ගැන මට හරිම ආඩම්බරයි."

"ඔව්, ලිසා, ලිසා, ලිසා," යනුවෙන් ඔහු කියා ගෙන ගියේ ය. "මම ඇයට බොහොමත් ම ආදරෙයි. මම ඇයව අගය කරනවා. ඇය අප්‍රිකානු සම්භවයකින් යුක්ත කලු කාන්තාවක් නිසා මම ඇය ගැන ආඩම්බර වෙනවා.

රයිස් ලිබියාවෙන් පිටත්ව ආවේ ඇයට අවශ්‍ය සියල්ල ම ලබා ගෙන නොවේ. ආති අල් ජහම් නම් 67 හැවිරිදි විපරිමතධාරියා නිදහස් කිරීම ගඩාගි ප්‍රතික්ෂේප කලේ ය. එහෙත් මෙය බොහෝ සෙයින් කේවල් කිරීමේ පදනමකි. වර්තමානයේ ට්‍රිපොලි වෛද්‍ය මධ්‍යස්ථානයේ තනිව සිර කොට ඇති අල් ජහම් එක්සත් ජනපද තෙල් තාක්ෂණ පහසුකම්වලට, ආයෝජනවලට හා මිලිටරි උපකරනවලට එදිරිව තරාදියේ දමා කිරා බලන බවට කිසිදු සැකයක් නැත.

ගඩාගිට අධිරාජ්‍යවාදයෙන් යම් ආකාරයක ස්වාධීනත්වයක් ඇති බවක් හෝ තමන්ගේ ම ජනතාවට හෝ අප්‍රිකානු හා අරාබි මහජනතාවට විකල්ප ඉදිරිදර්ශනයක් ඉදිරිපත් කිරීමේ හැකියාවක් ඔහුට ඇති බවක් හෝ ගඩාගි අත්පත් කර ගෙන ඇති වැඩි කේවල් කිරීමේ හැකියාව මගින් අදහස් නොකෙරෙයි. ඔහුගේ උත්සුකතාවට ලක් වී ඇත්තේ ලිබියානු ගැස් හා තෙල් සඳහා තමන්ට ලබා ගත හැකි හොඳම ගනුදෙනුව ලබා ගැනීම පමණි. මෙම ගනුදෙනුවල වාසි ලැබෙනු ඇත්තේ ගඩාගි හා ඔහුගේ පවුල වටා සිටින ප්‍රභූව අතට ය. සාමාන්‍ය වැඩ කරන ජනතාව අත්විඳිනු ඇත්තේ සිය ජීවන මට්ටම් තව දුරටත් පරිහානියට ලක් වීම පමණි.

ඔහු බලයට පැමිණි කල හඳුන්වා දුන් සුබසාධන ප්‍රතිසංස්කරනවලින් අවසානයට ඉතිරිව පවතින සියල්ල පුද්ගලිකරනය කිරීම සිය අභිප්‍රාය බව ගඩාගි පැහැදිලි කර තිබේ. විදුලි බල හා දුරකතන සේවා පුද්ගලිකරනය කිරීමට නියමිත ය. සෞඛ්‍ය හා අධ්‍යාපන සේවාවන් ද ඒ මාවතේ ම යනු ඇත.

"අප අධ්‍යාපනය සඳහා අයවැයෙන් වෙන් කල මුදල් ගැන මා කියා සිටින්නේ ලිබියානු ජනතාවට එය ලබා ගැනීමට ඉඩ දෙන ලෙස යි." යයි ගඩාගි මැතක දී පැවසී ය. "එය ඔබේ සාක්කුවල දමා ගෙන ඔබේ දරුවන්ට ඔබට කැමති ආකාරයකට උගන්වන්න. ඔබ වගකීම ගන්න." එයින් අදහස් කෙරෙන්නේ අනාගතයේ දී අධ්‍යාපනය සඳහා ගෙවීමට ඔවුන්ට සිදු වන බව යි.

විදේශ සමාගම් සමග ඒකාබද්ධ හවුල් ව්‍යාපාරවලට එක් වීමට ලිබියානුවන්ට අවසර ලැබෙනු ඇත. මෙය වනාහි ජනසතු කෙරුනු සමාගම්වල වත්කම් අහිමි කිරීමේ වට්ටෝරුවකි. ගඩාගි අනුගමනය කරන්නේ ජාත්‍යන්තර ප්‍රාග්ධනය සඳහා සිය වෙලද පොලවල් විවෘත කර ඇති සෙසු ජාතිකවාදී තන්ත්‍රයන් විසින් තහවුරු කරන ලද රටාවයි. එහි අවසන් ප්‍රතිඵලය වී ඇත්තේ ජනගහනයේ බහුතරය තව තවත් දුප්පත්කමේ පතුලට ම තල්ලු කිරීම සහ බලයේ සිටින තුනී ප්‍රභූව මීට පෙර හැකිව තිබූ මට්ටම් ඉක්මවා යන ආකාරයකින් තව තවත් ධනවත් කිරීම යි.